

บทความสังเคราะห์

“ ความต้องการกับความจำเป็นของเกษตรกรภายใต้โครงการจำนำข้าว ในการแก้ไขปัญหาข้าว ”

โดย ดร.บุญสม หารราชศิริพจน์¹

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรภายใต้โครงการจำนำข้าว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทำนา เป็นการศึกษาโดยการมีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยให้น้ำหนักของข้อมูลเชิงปริมาณมากกว่าข้อมูลเชิงคุณภาพ (Explanatory Sequential Mixed Methods Research Design) (Creswell, 2005 อ้างถึงใน องอาจ นัยพจน์, 2554, หน้า 253) เมื่อนำแนวคิดการบริหารการพัฒนา และการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และแนวคิดการบริหารจัดการ พบว่า การให้ความสำคัญเกษตรกรทำนา อาจมองได้สองด้านคือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และอีกด้านหนึ่งการมองด้านการพัฒนาอาชีพทำนา ซึ่งครอบคลุมด้านการส่งเสริมการตลาด ราคาข้าวซึ่งมีความเชื่อมโยงกับมาตรการการบริหารจัดการ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ต้องพิจารณาถึง ความต้องการ และความจำเป็น การมองเชิงพหุ (multiple concept) จากแนวคิดและผลการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางหนึ่งเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร คือ บันได 5 ขั้นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทำนา ความปรารถนาของเกษตรกร ภายใต้โครงการจำนำข้าว อาจแบ่งแยกประเด็นความต้องการเป็น สามประเด็น คือ ประการแรก ความต้องการชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี (Wellbeing) และประการที่สอง ความต้องการการมีรายได้ที่เพียงพอและรวมถึงการปราศจากภาระหนี้สิน และประการที่สาม คือ การต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลราคาข้าวเมื่อผลผลิตออกมา ซึ่งหากมองให้ลึก ความต้องการของเกษตรกรภายใต้โครงการจำนำข้าว สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของ อับบราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow, 1908-1970) ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierarchy of Needs) ที่มี 5 ลำดับ ขั้น คือ 1) ความต้องการทางกาย (Physiological Needs) 2) ความต้องการความมั่นคงและปลอดภัย (Security Safety Needs) 3) ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งและการยอมรับ (Affiliation or Acceptance Needs) 4) ความต้องการมีชื่อเสียงและได้รับการยกย่อง (Esteem Needs) 5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self – Actualization Needs) ความต้องการของ

¹ นักวิจัย เชี่ยวชาญ 9 ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและตัวชี้วัด สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 118 ถนนเสรีไทย คลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพฯ 10540.

โทรศัพท์ 0-2727-3304

E-mail: boonsom@nida.ac.th

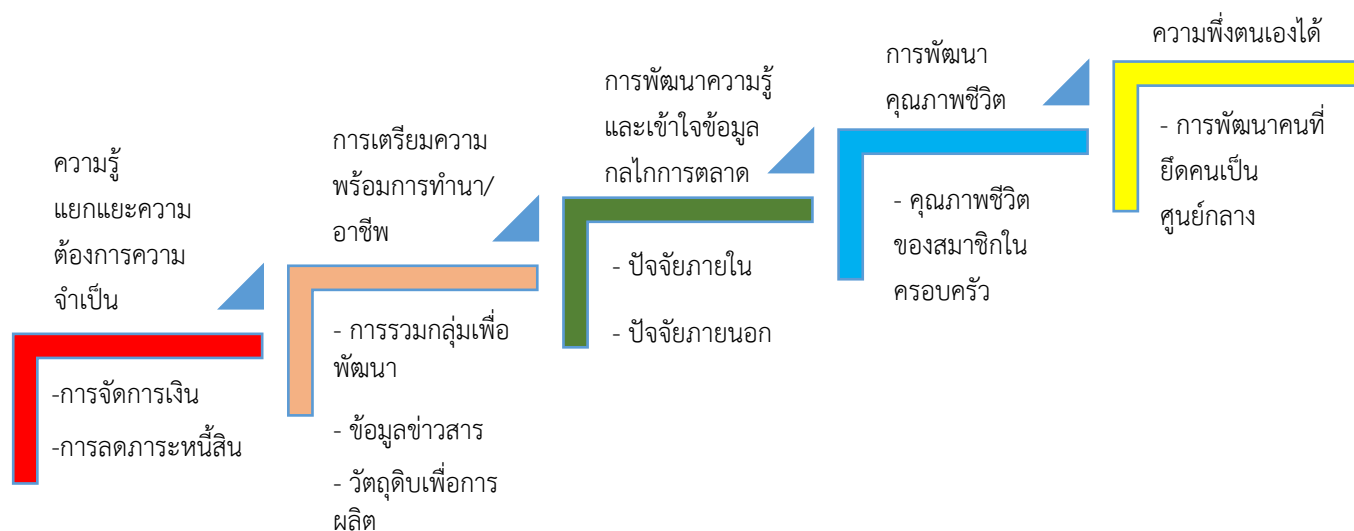
เกษตรกรภายใต้โครงการจำหน่ายข้าว อยู่ในระดับขั้นที่หนึ่ง และขั้นที่สอง คือ ความต้องการทางกายภาพ และ ความต้องการความมั่นคงในชีวิต ด้านเศรษฐกิจ คือรายได้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับอาชีพเกษตรกรทำนา ซึ่งมีอยู่ในตัวของเกษตรกรทำนา ที่ถ่ายทอดเป็นรุ่นๆ

ที่ผ่านมารัฐบาลให้ความสำคัญกับเกษตรกรทำนามาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2500 -2504) – ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เป็นระยะเวลากว่า 50 ปี การแก้ปัญหาของเกษตรกรทำนา ยังคงอยู่ และดูเหมือนทวีความรุนแรงมากขึ้น ตัวบ่งชี้ที่สำคัญคือ การใช้งบประมาณก้อนหนุนเกษตรกร ที่เพิ่มขึ้น

หากกลับมามององค์ประกอบที่ทำให้เกษตรกรทำนา มีคุณภาพชีวิตที่ดี พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่เกษตรกรทำนาให้ความสำคัญ คือ ครอบครัว มาตรฐานการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะด้านการเมือง เศรษฐกิจ เช่น กลไกตลาด ราคาข้าว และ ข้อมูลข่าวสารลักษณะภูมิอากาศ ที่มีผลต่อการประกอบอาชีพทำนา และโครงการการส่งเสริมรายได้ให้เกษตรกร

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และปัญหาข้าวควรที่จะ แยกประเด็นของการพัฒนาด้านความต้องการ และด้านความจำเป็นในชีวิตของเกษตรกรทำนา บันได 5 ขั้น ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่ง ของการพัฒนาเชิงบริหารจัดการชีวิตของเกษตรกร, ทำนา คือ ขั้นที่แรก การพัฒนาความรู้แยกแยะความต้องการและความจำเป็น เพื่อการบริหารจัดการเงิน และการลดภาระหนี้สิน ขั้นที่สอง การเตรียมความพร้อมในระดับปัจเจกและระดับครัวเรือน ด้านการพัฒนาอาชีพ เช่น การรวมกลุ่มการพัฒนาในระดับพื้นที่ ความรู้ในการส่งเสริมอาชีพ การจัดการอาชีพ ขั้นที่สาม การพัฒนาความรู้ และเข้าใจข้อมูลกลไกการตลาด ซึ่งต้องการความเชื่อมโยงเชิงระบบ ขั้นที่สี่ การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว การลดความความต้องการสมาชิกครอบครัว ขั้นที่ห้า การพึ่งตนเอง ปัจจัยสี่ของเกษตรกรภายใต้โครงการจำหน่ายข้าว มีความพร้อมในระดับหนึ่งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพต้องพัฒนาให้สูงขึ้นต่อไป ซึ่งแนวคิดการพัฒนาคนที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง ตามแนวคิดเดวิด ซี คอร์ตัน และ รูดี คลอสส์ (David ,C. Kortan and Rudi Klauss, 1984, หน้า 299-302) ต้องสร้างเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของคนในพื้นที่เอง โดยเฉพาะปัญหาในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวและชุมชน 2) การพัฒนาโครงสร้างขององค์กร ให้ประชาชนเป็นผู้พัฒนาองค์กร เอง 3) การพัฒนาโดยประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ผลิตและพัฒนา

บันได 5 ขั้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรทำนา

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร* (พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โจเซฟ อี. สติกลิตซ์ และคณะ. (2553). *วิพากษ์จิตติพิสัยวิชาการ*. กรุงเทพฯ: แพลนพรีนติ้ง.

จรัญ สุวรรณเวลาและคณะ.(2549). *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่นในประเทศไทย*.

กรุงเทพฯ.สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).

ติน ปรัชญฤทธิ์. (2551). *เอกสารประกอบการสอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตีรณ พงศ์มขพัฒน์. (2554). *การพัฒนาความสุขสำหรับสังคมยุคใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

บุญสม ทรราชศิริพจน์.(2555).*การพัฒนาเครื่องมือคุณภาพชีวิตในมิติความสุข. ดุษฎีนิพนธ์หลักสูตร*

รัฐประศาสนศาสตร์ดุสิตบัณฑิต.วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ.มหาวิทยาลัยบูรพา.ชลบุรี.

ภาษาอังกฤษ

Korten, David C., & Klaus Rudi . (1984). *People Centered Development*. U.S.A.: Kumarian Press

Seligman Martin. (2011). *Flourish a New Understanding of Happiness and Well-Being*

and How to Achieving Them. London: Nicholas Brealey.